

Fokus á orkunýtslu

Føroya Arbeiðsgevarafelag setti á sumri 2008 ein strategibólk at arbeiða við orku og umhvørvisspurningum. Bólkurin kom við tilmælum til, hvussu orkunýtslan og harvið CO₂ útlátið hjá Føroyum kann minka. Føroya Arbeiðsgevarafelag ásannar, at føroysk vinna sum heild er sera bundin at olju sum orkukeldu, og at henda sannroynd er ein tann størsta avbjóðingin vinnan hevur. Ásannandi, at útlit eru fyri, at oljuprísurin í framtíðini allarhelst fer at sveiggja enn meira, heldur Føroya Arbeiðs-gevarafelag, at tað er umráðandi, at vinnan og myndugleikarnar gera sær greitt, hvønn týdning orka hevur í ymiskum vinnugreinum, og hvussu orkunýtslan og CO₂-útlátið kunnu minkast á ein hátt, so vinnan kann skapa grundarlag fyri tryggum og høgum livistøði í Føroyum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag tekur undir við tilmælunum frá strategibólkinum. Hetta er grundað á, at kappingarførið hjá føroyskum vinnulívi gerst betri, um útreiðslurnar til orku minka. Tá oljunýtslan í Føroyum er stór, hevur oljuprísurin ein avgerandi leiklut. Sveiggj – og stundum óvanliga høgur oljuprísur – hóttu og geva eina óstøðuga vinnu. Tá oljunýtslan minkar, verður vinnan meira óheft av olju-prísinum og hevur eitt meira støðugt grundarlag. Tí verður mælt til, at føroysk virki, stovnar og húsarhald gera allar tær orkusparingar, ið loysa seg.

Føroyar koma at leggja seg undir stórar minkingar av CO₂-útlátinum. Hetta verður væntandi avrátt í millumtjóða ST-avtalu í Keypt-mannahavn í 2009. Neyvt samsvar er millum oljunýtsluna og útlát av CO₂. Tað er orsøkin til, at hesi viðurskifti hava so stóran týdning fyri vinnu og samfelag okkara.

Føroyskir myndugleikar mugu taka tey stig, sum eru neyðug fyri, at vit kunnu lúka tey krøv, sum verða sett í millumtjóða ST-avtaluna í Keypt-mannahavn í 2009. Tað snýr seg um yvir-skipaðar avgerðir, ið skulu til fyri at røkka á mál.

Í hesum sambandi skulu eisini forðingar fyri orkusparingum í m.a. lógum og reglugerðum beinast av vegnum.

Vit eiga ikki at ivast í, at alt fleiri keyparar fara at krevja skjalprógv fyri t.d. orkunýtslu og CO₂ útlát fylgir við vøruni. Kunnu føroyskar vørur skjalprógva eitt lágt CO₂-útlát, so kunnu vit gerast sterkari á marknaðinum. Tað kann gerast ein avgerandi liður í føroyskari marknaðar-føring uttanlands.

Allar fyrirkomur kunnu spara orku, men tað er ymiskt, hvat skal til fyri, at tað verður gjørt, og hvussu nógv kann sparast við vinningi. Mælt verður tí til, at eitt Orkuráð verður skipað við serkønum og umboðum fyri tað almenna eins og vinnu. Endamálið er at elva til orkusparingar hjá tí almenna, hjá privatum og hjá vinnuni. Orkuráðið skal veita ráðgeving, tá talan er um orkusparing, og gera bindandi avtalur við fyrirkomur, so at tær gera íløgur á økjum, sum geva munandi orkusparingar, og tí rinda seg sjálvar aftur. Orkuráðið skal eisini geva almenna kunning um orku og mæla til, hvørji politisk tiltøk skulu setast í verk, so at vit røkka tey mál, ið vit seta okkum í sambandi við orku-sparing og CO₂-minking. Vinnan eigur ein natúrligan leiklut í Orkuráðnum fyri at tryggja, at tiltøkini ikki leggja óneyðugar byrðar á vinnuna.

Fiskivinnan er høvuðsvinnan og hevur serligar avbjóðingar, tí orkunýtslan er so stórus partur av samlaða kostnaðinum í hesi vinnu. Skal lønsemi vera í fiskivinnuni, so verður neyðugt at minka munandi um orkunýtsluna. Verandi lóg um vinnuligan fiskiskap forðar fyri, at neyðugar tillagingar kunnu gerast; umsitingin hevur elvt til, at orkunýtslan er økt. Tað er umráðandi, at skipanin gevur vinnuni frælsi at velja tann mest lønsama raksturin. Tá er m.a. talan um frælsi at velja tey minst orkukrevjandi og mest produktivu fiskiførini.

Um forðað verður fyri, at vinnan kann tillaga seg, verða óproduktivar fyrirtøkur á marknaðinum, sum ikki bera seg uttan rakstrarstuðul. Tær skapa ikki nóg stór virði. Tilfeingið skal tí heldur brúkast aðrastaðni, og skal sostatt hava loyvi at rýma. Tí er sera umráðandi, at rakst-rarstuðul ikki kemur uppá tal her.

Føroyska samfelagið nýtir alt ov nógva orku til upphiting. Ein orsök er, at krøvini til bjálving av bygningum ikki eru dagførd. Harafturat er vitanin um bjálving av bygningum í Føroyum ikki nøktandi. Tí er umráðandi, at landsbyggi-reglugerð verður gjørd, og at krøv verða sett til orkulýsing av bygningum, so íløgur kunnu gerast fyri at minka um orkutørvin. Við síni støðu sum myndugleiki, byggiharri og leigari kann tað almenna ganga undan saman við vinnuni – til fyrimuns fyri alt samfelagið.

Vinnan kann gera nógv sjálv fyri at spara orku, men tað er umráðandi, at yvirskipaðar politiskar avgerðir verða tiknar í sambandi við orku-sparingar og orkuveiting. Víst verður til frá-greiðingina Orka og umhvørvið, sum Føroya Arbeidsgevarafelag lat úr hondum fyrr í ár.

Tilmæli:

Føroya Arbeidsgevarafelag mælir tí til:

- at Orkuráð verður stovnað og herundir tekur støðu til:
 - orkuveiting og fjarhitaskipan í øllum nýggjum útstykingum og í sambandi við stórar bygningar, ið kunnu verða grundarlag fyri fjarhitanetum
 - at samhugsa stóru netbundnu orkuveitingarskipanirnar og veitararnar,
 - at komandi tillagingar í fiskidagaskipanini verða gjørdar við tí í huga, at tær sum mest eggja skipum at brúka sum minst av olju fyri hvørt veitt tons av fiski.

soleiðis at sum mest fæst burtur úr samlaða orkutilfeinginum á ein umhvørvisvinar-ligan og kostnaðarvirknan hátt.

- at føroyska lóggáva og skipanir annars verður dagført, soleiðis at hesi ikki eru við-virkandi orsök til, at orkunýtslan er størri enn neyðugt, herundir
 - at føroysk lóggáva forðar fyri, at vørur, sum ikki eru loyvdar á t.d. ES marknaði-num, verða seldar í Føroyum
 - at skipanir verða gjørdar, so eisini leigubygningar verða væl bjálvaðir
 - at orkusýn verður kravt í sambandi við sølu av húsum. Orkunýtslan í øllum húsum eigur at verða kannað. Tá verður møguligt at mæla til skilagóðar og løn-samar íløgur
 - og at forðingar í tí almennu fíggarstýringini og játtanar-reglunum verða tiknar burtur, soleiðis at minkanin av orkunýtsluni verður sett í fokus.
- At tað fyri fiskivinnuna verður skipað soleiðis fyri, at lunnar verða lagdir undir eina skipan, har minst møgulig orka verður brúkt til fiskiskapin, herundir
 - at allir manningarsáttmálar verða broyt-tir soleiðis, at manningin luttekur í olju-útreiðslunum
 - at allar forðingar verða tiknar burtur, soleiðis at fiskivinnan á sjógvi fær frælsi at velja ein skilagóðan og løn-saman rakstur
 - at broyta uppmátingarháttin av skipum, so tey hava orkubetri snið og at menna og nýta tøkni, ið kann optimera driftina av skipunum.

- Mælt verður til, at flogvallarviðurskiptini verða betraði beinanvegin, soleiðis at reglusemi kann betrast munandi og stórri flogfær kunnur takast í nýtslu.
- Mælt verður til, at meiri peningur verður brúktur til gransking og menning í samstarvi við vinnuna.
- Mælt verður til, at boðað verður frá longu nú, at ein komandi oljuvinna sjálf skal rinda kostnaðin av antin at binda CO₂ ella keypa CO₂-kredittir á altjóða marknaðinum.